

Vergaderjaar 2024–2025

35 475

Initiatiefnota van het lid Paternotte over Bescherm Nederlanders met een ongewenste tweede nationaliteit

Nr. 19

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 26 mei 2025

Het kabinet staat voor de keuzevrijheid van eenieder in Nederland om zonder belemmeringen deel te nemen aan de Nederlandse samenleving. Deze vrijheid wordt niet door alle Nederlanders zo ervaren. In navolging op het manifest «Keuzevrijheid in Nationaliteit», de initiatiefnota «Bescherm Nederlanders met een ongewenste tweede nationaliteit», gevolgd door moties van het lid Belhaj (D66)¹ heeft het kabinet zich ingespannen om de rechten van Nederlanders met een ongewenste tweede nationaliteit te beschermen en eventuele belemmeringen weg te nemen

Op 18 november 2024 is uw Kamer geïnformeerd over de stand van zaken Ongewenste Nationaliteit en de kabinetsreactie op het rapport «Onderzoek juridische dilemma's meervoudige nationaliteiten» uitgevoerd door het onderzoeksbureau Panteia (Kamerstuk 35 475, nr. 18). In deze brief is aangegeven dat het kabinet ook aandacht heeft voor de maatschappelijke dilemma's die kunnen ontstaan door het hebben van een meervoudige nationaliteit. Derhalve is Kennisplatform Inclusief Samenleven (KIS) verzocht verdiepend onderzoek te doen naar de invloed van een dubbele nationaliteit op de beleving van het Nederlanderschap gezien vanuit verschillende leefgebieden.

Op 16 mei 2025 is het rapport «Tussen twee werelden: Een verkenning naar ervaringen van Nederlanders met een dubbele nationaliteit met het hebben van een dubbele nationaliteit, identiteit en sociale steun in verschillende leefgebieden» door KIS opgeleverd. Met deze brief stuur ik u de reactie van het kabinet op het rapport. Het rapport is als bijlage toegevoegd aan deze brief.

¹ Kamerstuk 35 475, nrs. 6, 7, 8 en 9

Doel onderzoek

Nederland wordt steeds diverser, het aantal mensen met een dubbele nationaliteit neemt toe. De Nederlandse overheid staat voor alle Nederlanders. Voor Nederlanders die hun meervoudige nationaliteit als belemmering zien, maar ook voor Nederlanders die hun meervoudige nationaliteit als positief ervaren. Dit onderzoek draagt bij aan inzicht, erkenning en bewustwording over dit thema en laat zien wat het hebben van een dubbele nationaliteit allemaal met zich mee kan brengen. Dit helpt SZW in beleidsontwikkeling op het vlak van bijvoorbeeld anti-discriminatie, veerkracht en weerbaarheid in het kader van ongewenst diasporabeleid.

Resultaten

Het rapport gaat in op de vraag hoe het hebben van een dubbele nationaliteit een rol speelt in zeven verschillende leefgebieden. Hoe verbonden iemand zich voelt met de samenleving kan per persoon verschillen, ook kan het hebben van een dubbele nationaliteit zowel positieve als negatieve gevolgen hebben. De algemene ervaring van participanten met het hebben van een dubbele nationaliteit hangt positief samen met vrijwel alle verschillende leefgebieden. De meeste participanten geven aan in Nederland geen problemen te ervaren in het hebben van een dubbele nationaliteit en ervaren het als «neutraal». Wel wordt duidelijk dat er juridische belemmeringen kunnen zijn zoals dienstplicht, problemen bij echtscheiding of erfenis. Het is daarom van belang om toegankelijke juridische hulp te bieden, zodat zij hun rechten beter kunnen begrijpen en verdedigen. Ook kunnen negatieve ervaringen zich voordoen als gevolg van het hebben van een duale identiteit.

Duale identiteit

Voor mensen met een dubbele nationaliteit kan verbondenheid en loyaliteit richting zowel het land van herkomst als de bredere samenleving naast elkaar bestaan. Ook kunnen mensen met een dubbele nationaliteit zich identificeren met meerdere gemeenschappen en dus verbondenheid voelen met meerdere gemeenschappen of landen, wat kan resulteren in een «duale» identiteit. Het hebben van een duale identiteit heeft positieve effecten op het welbevinden van personen en het identificeren met meerdere groepen zorgt ervoor dat personen toegang hebben tot meerdere sociale netwerken voor steun. Daarentegen kan het hebben van een duale identiteit hen ook kwetsbaar maken voor de ontkenning van hun (duale) identiteit en uitsluiting. Om het verband tussen het hebben van een meervoudige nationaliteit en verbondenheid met de samenleving te duiden, is gebruik gemaakt van de concepten: *simultaneity*, *sense of belonging*, *duale identiteit* en *dual identity denial*.

Negatieve effecten duale identiteit

In het rapport wordt duidelijk dat in de praktijk de ervaringen van een duale identiteit en een dubbele nationaliteit door elkaar heen lopen. Zo wordt aangegeven dat personen met een migratieachtergrond soms niet als Nederlander worden gezien of geaccepteerd. Dit raakt feitelijk niet aan het hebben van dubbele nationaliteit maar wel aan het hebben van een duale identiteit. Hierbij maakt het dus niet uit of iemand het meervoudige staatsburgerschap behoudt of een nationaliteit afstaat, de uitsluiting kan blijven bestaan op basis van hoe de samenleving de persoon beoordeelt. Ontkenning van iemands identiteit, uitsluiting en discriminatie kunnen negatieve effecten hebben op het welbevinden van personen.

Samenvattend laat dit onderzoek, en de eerder uitgevoerde onderzoeken² over het onderwerp meervoudige nationaliteit, zien dat een dubbele nationaliteit voor veel mensen in het dagelijks leven geen dominante rol speelt, maar dat het in specifieke situaties wél relevant kan zijn – soms als voordeel, soms als nadeel of complicerende factor. De behoefte aan ondersteuning is divers en context gebonden, en vraagt om een laagdrempelige, toegankelijke en cultuur sensitieve aanpak, afgestemd op de ervaringen en percepties van betrokkenen zelf.

Proces vervolg

Het handelingsperspectief van de Rijksoverheid om Nederlanders te helpen afstand te doen van hun ongewenste tweede nationaliteit is zeer beperkt gezien dit raakt aan nationaliteitswetgeving van andere soevereine staten. Wel blijft Nederland zich inzetten voor Nederlanders die een ongewenste tweede nationaliteit ervaren. Het onderzoek van KIS laat zien dat het kabinet zich ook (blijvend) moet richten op de problemen die mensen ervaren als gevolg van het hebben van een duale identiteit, zoals gevoelens van uitsluiting en discriminatie. Hier zal ik mij als Staatssecretaris Participatie & Integratie hard voor blijven maken.

Zoals opgenomen in de Actieagenda Integratie en Open en Vrije Samenleving werkt het kabinet aan het tegengaan van elke vorm van discriminatie en racisme, waarbij de Actieagenda aansluit bij bestaande programma's op het gebied van discriminatie en racisme en de Strategie Bestrijding Antisemitisme 2024–2030. Ook is er binnen de Actieagenda oog voor de aanpak tegen ongewenste buitenlandse inmenging (OBI). Het Ministerie van SZW maakt onderdeel uit van deze Rijksbrede aanpak en geeft mede invulling aan het zogenoemde weerbaarheidsspoor. Dit betekent onder meer dat we in dialoog blijven met diverse gemeenten, organisaties en gemeenschappen om spanningen te blijven signaleren en agenderen. De waardevolle inzichten uit de verschillende onderzoeken over het hebben van een meervoudige nationaliteit worden meegenomen in het uitwerken van de Actieagenda. Over de kabinetsbrede inzet op OBI is uw Kamer op 17 oktober 2024 en 4 februari jl. geïnformeerd.³

Verder heeft de voormalig Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in 2024 tijdens het schriftelijk overleg rond het Clingendael onderzoek naar Turks diasporabeleid toegezegd onderzoek te doen naar het verband tussen het hebben van een dubbele nationaliteit en de mate van vervreemding in de samenleving. Hiervoor zal ik een kwantitatieve analyse uit laten voeren binnen de Survey Integratie Minderheden (SIM). Naar verwachting kan uw Kamer in Q1 2026 over de uitkomsten van deze analyse geïnformeerd worden.

Tot slot

Het kabinet is er voor alle Nederlanders en heeft dus ook oog voor vraagstukken die leven bij een beperkt aantal individuen. Het is van groot belang verhalen en ervaringen te horen van een diverse groep mensen voor het ontwikkelen en verbeteren van beleid. Het kabinet zet zich in voor

² Cousijn, H. & Helmi, S. (2023). *Verkenning ervaringen en behoeften Nederlanders met een dubbele nationaliteit*. Diversion; Paul Vroonhof, P., dr. de Hart, B, De Winter, T & Kruis, T. (2024). *Onderzoek juridische dilemma's meervoudige nationaliteiten*. Panteia.

³ Kamerstuk 30 821, nr. 241; Kamerstuk 30 821, nr. 258.

een inclusieve en veerkrachtige samenleving en blijft daarom in gesprek met verschillende gemeenschappen over maatschappelijke vraagstukken, waaronder de gevolgen van een meervoudige nationaliteit.

De Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
J.N.J. Nobel